

Posudek rigorózní práce Michaela Císlerové: Dílo Matěje Rejska
- Prašná brána. Praha 2008

Hned na začátku bych rád vyzdvihl široký, komplexní program práce, vyčerpávající všechny stránky tematu, a metodičnost, s jakou diplomantka ke svému úkolu přistoupila. Práce je uvedena řadou přesně formulovaných klíčových otázek, které pak diplomantka postupně řešila: postupovala při tom s neobyčejnou důkladností - neunikly jí ani zdánlivé detaily - a systematičností, dokonale zvládla dosavadní literaturu, právě tak jako vlastní památku - a to jak architekturu, tak sochařství - , a práci vyznačuje vedle mimořádné péle bezpečné ovládní umělecko-historických metod, včetně stavebně-historického průzkumu. Jde zkrátka o znamenitou práci, přinášející mnoho nových poznatků i celou řadu podnětů: v posudku se dotkneme alespoň některých z nich.

Po znamenitém přehledu dosavadní literatury následují „úvodní“ kapitoly podávající přehled Rejskova života a díla /ve formě katalogu/: přes jejich referující charakter je hodnotím vysoko, protože se kvalitou zpracování jeví jako základ budoucí monografie (k níž autorka, zdá se, směřuje). Následuje vlastní jádro práce, kapitola, či přesněji kapitoly věnované Prašné bráně, studované ze tří základních hledisek: brána jako stavba fortifikační, dále brána s hlediska urbanistické komunikace, a posléze jako stavba reprezentativní. - Zdůrazněme alespoň dva důležité zisky. Za prvé zdůvodněné zpochybnění domněnky o přímém spojení Prašné brány s Královým dvorem, a za druhé části věnované Mockerově rekonstrukci /od roku 1878/ a dokončení brány. - Velký důraz kladla diplomantka na přesný a detailní, vyčerpávající popis brány a odlišení původní zachované výzdoby od novodobých doplňků. Použila při tom velmi citlivě všechny dostupné ikonografické prameny, včetně několika důležitých fotografií z doby před Mockerovou restaurací, Mockerových návrhů, zachovaných fragmentů, /ale také staveb. hist. průzkumu

z roku 1981/, „a konečně vlastního vizuálního hodnocení a slohové kritiky“. /Je ostatně přesvědčena, že „přesná deskripce umožňuje dostat se stavbě „pod kůži“, proniknout do její podstaty a charakteru.“/. Výsledek vtělila též do instruktivních barevných schemat na obr. 67 a 68. Postupovala od exteriéru k interiéru, a vždy od přízemí vzhůru. Tyto partie jsou mimořádně důležité, neboť vlastně prvně vyčerpávajícím způsobem popisují interiéry a jejich bohatou sochařskou výzdobu /např. ve druhém patře deset „velice pozoruhodných a naprosto ojedinělých figurálních konzol, vyčnívajících kolmo do prostoru“/. K novému pohledu na Rejskovu tvorbu přispívá i analýsa průčelí, odkrývající v jeho kompozici až barokní rytmissaci a postihující dobře „..vysoký reliéf výzdoby a výškové plány“, tedy rys sbližující architekturu s bohatě rozvinutou složkou sochařskou. - Důležitá je rovněž kapitola o ikonografii průčelí, odmítající - právem - jednoznačně dvorský charakter programu, a odkrývající v něm složky, které nelze svázat jednou myšlenkou, a které svým bohatstvím a mnohostí odpovídají spíše měšťanské mentalitě; a znovu dosvědčující jednu z vůdčích idejí, či poznatků předložené práce: že totiž převažující funkcí Prašné brány byla funkce reprezentativní, a že šlo hlavně o reprezentaci města. - Patrně nejvýznamnější přínos práce můžeme spatřovat v kapitolách věnovaných sochařské výzdobě brány, zejména jejich interiérů /partie doslova objevné!/. Jsem sice skeptičtí vůči její hypotese o vlivu brány v italské Capui prostředkovaném literárním textem /Gesta Romanorum/, ale vysoce hodnotíme celkové zpracování těchto kapitol /včetně přesného vyčíslení zachovaných originálů - počet až překvapivě vysoký!/ a Císlerová potvrdila genetický základ v pražském parléřovském sochařství, naznačila však i další možné prameny poučení. Zejména kapitoly o sochařské výzdobě brány ukazují po našem soudu na jeden k klíčových - ne-li vůbec ústřední - problémů Rejska architekta a sochaře: v počátcích samouk /vskutku pouze vzdělaný samouk?/, jehož

tvorba byla hluboce zakořeněna v pražském parléřovském sochařství, v kterém však nelze vidět pouhého epigona nebo dekorátéra, a který dokázal vnést do českého prostředí celou řadu moderních a aktuálních evropských invencí: jak to lze vysvětlit? Císlerová odmítá hypotézu o možných studijních cestách a přiklonila se spíše k možnosti nepřímého poučení /např. vzorníky a pod./. Některé nové studijní perspektivy otevřela i kapitola o francouzských obytných věžích kolem 1400. - Náročný program, který si Císlerová vytkla sérií úvodních otázek, splnila na výbornou.

K vysoké úrovni předložené práce podstatně přispívá i její vybavení /práce má celkem 262 stran, z toho 226 stran textu/, t.j. přílohy: texty zachovaných písemných zpráv, seznam zkratek, prameny, dále dosud nepublikované restaurátorské zprávy, pasporty a starší diplomní práce, prakticky kompletní dosavadní literatura /rozumí se k Prašné bráně/, znamenitá a neobvykle bohatá obrazová část, a posléze přehledná chronologie stavby Prašné brány a chronologie Rejskova života a díla.

Jak je snad z pověděného zřejmé, jsou moje výhrady k rigorózní práci sl. Císlerové vskutku jenom zcela minimální a týkají se spíše okrajových problémů. Diplomantka se představila jako vyzrálá a kriticky myslící uměleckohistorická osobnost; její práci hodnotím vysoko a vřele doporučuji, aby byla přijata k obhajobě.

V Praze dne 10.dubna 2008

Prof. PhDr. J. Homolka